

УДК 339.37(477)

Т.А. Гоголь, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

e-mail: tanyu-gogol@mail.ru

Ю.А. Хоменко, магістрант, спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

e-mail: homenko94hi@gmail.com

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ

Ключові слова: торгівля, внутрішній ринок, роздрібний товарооборот, динаміка та структура товарообороту, розвиток.

Торгівля – одна з найважливіших сфер економічної діяльності, від якої значно залежить якість життя населення, розвиток економіки та її конкурентоспроможність у світі в цілому [1]. Протягом останніх 5 років близько 40% відсотків створених підприємств вказували свою основну діяльність як торгівлю і більше половини з них обирали саме роздрібну реалізацію товарів [2].

Роздрібна торгівля являє собою діяльність із продажу товарів кінцевому споживачу для його особистого використання [3]. Останнім часом роздрібна торгівля в Україні перебуває під впливом кризових явищ. Фінансова та інвестиційна нестабільність у країні, що обумовлена політичними й економічними перетвореннями, призводить до зниження попиту на товари, послуги та формування суттєвих диспропорцій на споживчому ринку України. Відтак, дослідження тенденцій розвитку роздрібногo товарообороту в Україні є надзвичайно актуальним з метою виявлення проблем та потенційних загроз внутрішнього ринку [4].

Питанням розвитку ринку роздрібної торгівлі присвячено роботи вітчизняних та закордонних авторів: В. Апопій, Б. Берман, Я. Гончарук, Дж.Р. Еванс, Т. Кент, А. Мазаракі, О. Омар, В. Радаєв та інших. Роботи вчених та економістів висвітлюють специфіку та переваги роздрібної торгівлі, тенденції та перспективи подальшого розвитку торгівельної галузі [5]. Огляд літературних джерел із досліджуваної тематики показав недостатність наукових розробок із проблем розвитку роздрібної торгівлі України та аналізу загальнодержавного стану роздрібної торгівлі України станом на початок 2017 року.

Перш за все проаналізуємо динаміку та структуру роздрібногo товарообороту в Україні за 2011-2017 рр., що наведені в табл.

Таблиця

Динаміка та структура роздрібногo товарообороту

Рік	Роздрібний товарооборот підприємств (юридичних осіб), млн. грн.	У тому числі питома вага, %		Індекс фізичного обсягу роздрібногo товарообороту підприємств (юридичних осіб) до попереднього року, у порівнянних цінах, %	Наявність об'єктів роздрібної торгівлі підприємств (юридичних осіб) на кінець року, тис. од.	У тому числі	
		продовольчих товарів	неродовольчих товарів			магазини	кіоски та автозаправні станції
2011	350059	38,9	61,1	113,2	64,2	48,4	15,8
2012	405114	40,2	59,8	112,3	62,2	47,2	15,0
2013	433081	41,1	58,9	106,1	59,8	45,5	14,3
2014	438343	41,3	58,7	90,0	49,6	38,6	11,0
2015	487558	41,1	58,9	80,2	49,6	38,5	11,1
2016	555975	41,0	59,0	104,5	49,3	38,4	10,9

Джерело: [2]

З таблиці видно, що обсяги роздрібного товарообороту в країні з 2011 року мають стійку тенденцію до зростання. Це зумовлено тим, що українці у своїй більшості змінили власні споживчі переваги, і тепер віддають переваги не ринкам, а супер-, гіпер- і іншим підприємствам типу маркет.

Незважаючи на стрімке збільшення обсягів роздрібного товарообігу – у 1,6 разів в 2016 році порівняно з 2011 роком, загальна чисельність об'єктів, що здійснюють роздрібну торгівлю товарами народного споживання в Україні зменшується (за 6 останніх років їх кількість скоротилася на 14,9 тис. од.). При цьому зменшення чисельності об'єктів роздрібною торгівлі відбулося у всіх секторах торгівлі (за формами власності).

В структурі роздрібного товарообігу переважають непродовольчі товари (близько 60%). Переважаючи частку об'єктів роздрібною торгівлі становлять магазини, решта – кіоски і палатки. Проте надалі магазини будуть витіснити кіоски та палатки, що відповідає світовим тенденціям розвитку торгівлі.

Основні сучасні формати, що забезпечують динамічний розвиток роздрібною торгівлі, є торгові мережі [4]. Лідерами ринку є такі продовольчі ритейли, як ТОВ «АТБ-Маркет», Fozzy Group, Volwest Group. Менше магазинів стало у Делві, Пакко та Фуршету.

Безперечним лідером за кількістю відкритих магазинів виявилася компанія «АТБ-маркет» (м. Дніпропетровськ). Станом на 01.01.17 р. нараховувалось 835 торгових точок «АТБ». За минулий рік ця мережа дискаунтерів поповнилася 111 об'єктами.

Головним конкурентом мережі «АТБ» за ознакою «кількість магазинів» залишається компанія «Fozzy Group» (м. Київ), що розвиває мережі супермаркетів «Сільпо», магазинів біля будинку «Фора», гіпермаркетів «Фоззі», дискаунтерів «Thrash!». Група відкрила за рік 59 магазинів, але загальна кількість торгових точок ритейлера збільшилася лише на 8 – з 522 до 530 об'єктів. Швидше за все, це пов'язано з появою в портфелі компанії нового бренду – мережі дискаунтерів «Thrash!», яка розвивається в тому числі на площах, що раніше використовувались під магазини «Сільпо».

Волинська компанія «Volwest Group» – одна з небагатьох компаній продуктового ритейлу України, яка вибрала розвиток мережі по франчайзингу. Поки що до портфеля брендів групи входять три торгові марки Наш Край, Наш Край Експрес, Дісконт. До початку 2017 року в Україні налічувалося 214 торгових точок, які працюють під ТМ групи: за рік з'явилося 50 нових об'єктів [7].

Також важливим аспектом аналізу розвитку роздрібного товарообороту підприємств України є його регіональний розподіл. У 2016 році найбільші обсяги роздрібного товарообороту припадали на підприємства м. Київ – 16,1%, що зумовлено, у першу чергу чисельністю його мешканців, концентрацією значних обсягів грошових доходів населення, зосередженістю значної кількості роздрібних підприємств у Києві. 3-поміж інших регіонів країни помітними обсягами роздрібного товарообороту характеризуються підприємства Дніпропетровської (9,1%), Харківської (8,2%), Одеської (7,3%), Львівської (5,8%), Київської (5,3%) областей. Слід відмітити, що у результаті окупації частини східних регіонів України частка Донецької та Луганської областей у структурі роздрібного товарообороту за останні 5 років зменшилась з 9,3 % до 3,1% та з 3,5 % до 0,8%, відповідно.

Основною проблемою роздрібною торгівлі є досить низька платоспроможність покупця через зменшення реальних доходів громадян, що негативно впливає на рівень товарообігу. Така ситуація склалася не лише через зниження курсу національної валюти, але й через такі фактори, як, наприклад, підвищення комунальних тарифів. Негативно на купівельній спроможності громадян позначилось і скорочення споживчого кредитування.

Ще одна проблема – нелегальний товарообіг, адже більше, ніж половина української торгівлі – «у тіні».

Важливо звернути увагу ще й на такий аспект торгівельної діяльності, як інтернет-комерція. Головною проблемою є практична відсутність захисту прав покупців при конфлікті з продавцем, особливо у випадку прямих продажів і надсиланні товарів поштою.

Тим не менш багато українців купують в інтернеті, оскільки там можуть запропонувати вигідніші ціни [8].

Отже, для розвитку торгівлі в Україні необхідно здійснити ряд заходів, а саме: забезпечити стабільний курс національної валюти та відповідний реаліям рівень заробітної плати; вдосконалити нормативно-правову базу з регулювання торгівлі в інтернеті, оскільки ця галузь є дуже перспективною (більше 30% українців регулярно купують в інтернет-магазинах); здійснювати регулювання діяльності великих гравців ринку, аби уникнути монополізації та торгівельних змов; на місцевому рівні приділяти увагу торгівлі на ринках, запобігати стихійній торгівлі [8]. За умови виконання вищенаведених рекомендацій можна очікувати на пошвидшення розвитку роздрібно торгівлі у найближчій перспективі.

Список використаних джерел

1. Коновал В. В. Сучасний стан та тенденції розвитку роздрібно торгівлі в Україні [Електронний ресурс] / Коновал В. В., Березюк Ю. О. // КНТУ. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/>.
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Барський Ю. М. Статистичний аналіз торговельних відносин України / Ю. М. Барський. // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – №6. – С. 6-10.
4. Пугачевська К. Й. Роздрібний товарооборот підприємств України: тенденції та проблеми / К. Й. Пугачевська. // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2016. – №2. – С. 106-111.
5. Євсейцева О. С. Аналіз ринку роздрібно торгівлі / О. С. Євсейцева, О. С. Кухар. // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – №11. – С. 50-54.
6. Тягунова Н. М. Сучасний стан та тенденції розвитку роздрібно торгівлі в Україні / Н. М. Тягунова, Л. В. Іржавська. // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2012. – №3. – С. 84-86.
7. Топ-10 продуктивних мереж України за кількістю магазинів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://rau.ua/uk/novyni/top-10-produktivnyh-setej-2/>.
8. Осолков В. В. Проблеми та перспективи розвитку роздрібно торгівлі в Україні [Електронний ресурс] / В. В. Осолков – Режим доступу до ресурсу: http://www.confcontact.com/2016-ekonomika-i-menedzhment/1_osolkov.htm.